

Oppositionens initiativ

En av den parlamentariska demokratiens fundamentala svårigheter bottnar i politikernas fångenskap inom det partipolitiska mönstret. Det medför tex att vittomfattande och djupgående institutionella reformer sällan kan genomföras annat än av samlingsregeringar; dylika reformer aktualiserar alltid en sådan mångfald problem och irriterar så starka intressegrupper att både regeringsparti och opposition skyggar för befarade röstförluster. Det må råda aldrig så starkt (ehuru outtalat) samförstånd mellan partiledningarna om att reformerna egentligen är nödvändiga. Ingen vågar sig på dem.

En variant av denna problematik är svårigheten i en demokrati att i tid avvärja en hotande ekonomisk kris. Gång efter gång och i land efter land upprepas samma irrationella och olycksaliga händelseförlopp. Ett folk konsumerar mer än vad det producerar. Först försvinner nationens hushållskassa, valutareserven, sedan kommer – om eventuella avvärjningsmanövrer med utländska lån och inre åtstramning inte blir effektiva – inflation och devalvering. Det kan till på köpet hända att devalveringen inte hjälper utan att landets ekonomi under en ond cirkels tryck fortsätter att försvagas. Resultatet blir i vart fall att konsumtionen pressas ner – men inte likformigt och ingalunda rättvist. Det stora flertalet medborgare, för vilka pengar inte är arbetsverktyg utan ett betalningsmedel, får bära den tyngsta bördan. Ofta blir det låginkomsttagarna som råkar särskilt illa ut. Däremot tjänar inte sällan de som behärskar tekniken att använda

pengar som arbetsverktyg på inflationsprocessen. Slutresultatet kan bli svårartade inre spänningar, produktionsförslamande oro på arbetsmarknaden och generellt retarderad ekonomisk utveckling.

Att det skulle gå så har alla någorlunda insiktsfulla politiker i respektive land vetat. Tyvärr har de i regel stått maktlösa. Maktpolitiska hänsyn, partitaktiska intressen – själva spelet om väljarna – har hindrat dem från att gripa in.

I Sverige upplever vi just nu första akten i detta för medborgarnas stora massa så sorgesamma skådespel. Kan vi inte bryta överkonsumtionens och inflationsprocessens onda cirkel innan den gått runt sitt första varv – från penningvärdesförsämring över lönekomensationer till fortsatt penningvärdesförsämring – blir hr Strängs skattereform i jämlikhetens tecken bara ett dåligt skämt – ett bedrägeri mot de låginkomsttagare, som skulle ges större social rättvisa och som alla vill hjälpa. Fast det finns bättre metoder än de hr Sträng föreslagit.

Vi har befunnit oss i liknande situationer förut under de senaste två decennierna. Men nu är läget allvarigare än då; den socialdemokratiska regeringspolitikens radikaliserings och de än hotfulla än vårdslösa uttalanden, som regeringens och LO:s talesmän strör omkring sig har skapat en attityd av olust och passivitet inom det enskilda näringslivet. Regeringen må ännu ha förtroende hos sitt partifolk. Men den åtnjuter inte det allmänna förtroende, som kunde bereda väg för en gemensam poli-

tik syftande till att i tid återställa den ekonomiska balansen.

Därtill markerar regeringen en olycksbådande maktfullkomlighet och självtillräcklighet. Liksom i tidigare likartade situationer har oppositionen föreslagit att regerings- och oppositionspartierna jämte arbetsmarknadens organisationer skulle samlas till en konferens inriktad på att finna möjliga vägar till de kompromisser mellan gruppintressena, som är nödvändiga om inflationsprocessen skall kunna hejdas i tid. Förslaget har föraktfullt avvisats – regeringen är sig selv nok. Dess politik är minsann den enda riktiga, och den behöver ingen hjälp från den hälft av folket, som den inte representerar.

Likaså gott då att oppositionen skärper tonen och talar om vad den vill göra i regeringsställning för att avvärja den överhängande faran för en inflationsolycka av stora mått. Vore det till att börja med inte rimligt att de tre demokratiska oppositionspartierna avgav en gemensam deklaration om att de i regeringsställning snarast möjligt skulle inkalla en allmän ekonomisk stabiliseringskonferens. Man kunde då med fördel skissera hur en sådan konferens skulle vara sammansatt och

i vilka former den skulle arbeta. Utöver de redan föreslagna deltagarna, som utöver SAF och LO även borde omfatta TCO, SR och SACO, kan man tänka sig att organisationer som KF, Industriförbundet, Bankföreningen och andra motsvarande instanser borde vara företrädade. Inte minst kunde det vara nyttigt att ledande vetenskapsmän på ekonomiens olika områden finge tillfälle att medverka.

Som vanligt hoppas socialdemokraterna att vinna valet på oppositionens splittring; man räknar med att oppositionspartierna därigenom – som vanligt – inte skall inge väljarna tillräcklig trygghetskänsla. En gemensam deklaration, som visar beslutsamhet att skapa en verklig kraftsamling gentemot den förödelse, som hotar både samhällets och så många enskildas ekonomi genom inflation och devalvering, skulle vara ägnad inge väljarna en större trygghetskänsla inför oppositionen som regeringsalternativ.

Därför att socialdemokraterna nu så uppenbart framstår som partilivets fångar skulle det säkerligen inom stora väljargrupper upplevas som en befrielse om oppositionen visade att den frigjort sig från partinitets trångsynthet.